

"וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד" (בראשית ב' 24)

אביבית סיינר מורה לתנך ורכזת מב"ר, ברנקו וייס איתן

מהי אותה תשוקה דיסציפלינרית? מאז הוצע לי לכתוב בעניין זה אני חוככת בדעתי בשאלה, ושמחה להזדמנות לשתף אתכם באותה אהבה למקצוע שאני חשה למן היום שהתחלתי ללמוד תנ"ך. עמיתי לעבודה והקרובים הסובבים אותי שומעים לא פעם כיצד תובנות מן המקרא הופכות לחלק מכל שיחה (כמעט) שאני מעורבת בה. כדברי הנביא ירמיה, התחושה דומה לאש הבוררת בעצמות.

שאלתי את עצמי מתי החל המקצוע שאני מלמדת להיות לאבן יסוד משמעותית כל כך בחיי האישיים והמקצועיים? למן איזו עת הפכה השפה שלי למטבל תובנות בהשראת סוגיות מקראיות? אי מתי נעשה המקרא לדרך חיי, לאבן יסוד בהשקפת עולמי ולמאור בחיי היום-יום שלי?

אין דרך טובה בעיניי מהדגמה: היצירה הפותחת את המקרא (בראשית, פרק א') היא שער לדיון נרחב ומעמיק. פרק זה מתאר עולם הנברא באופן מאורגן למופת, נטול אלימות או רוע, אשר מוביל את התודעה ואת השאיפה לעולם טוב יותר, עולם אוטופי כמעט, שבו יגור זאב עם כבש. נקודת מבט זו מעוררת מחשבה הן בשל התקווה העולה ממנה, שרבים יוכלו להזדהות עמה, הן בהיותה פתיחתו של ספר הספרים. פרק זה הופך לנחלתם של שיעורי חינוך ומעורבות חברתית, ואף עולה לא פעם בשיחות אישיות עם תלמידים.

אף בפרק ב' בספר בראשית מתואר סיפור בריאה, אך הוא מבטא השקפת עולם שונה בתכלית השינוי מזו המוצגת בפרק א'. לפנינו מוצג עולם ריאלי יותר, פחות מאורגן ושוויוני, עולם שמציף סוגיות אקטואליות ואפשר לפתוח בו כמעט כל שיחה באשר היא. העלאת הביקורת כלפי הכתוב מתוך ניתוח ההבדלים בהשקפת העולם של המחברים השונים מובילה את התלמידים לחשיבה ביקורתית ומעלה שאלות מאתגרות.

בדומה לכך סיפור גן עדן - האכילה מן הפרי והיותם של איש ואישה לזוג - הוא מטפורה לתהליך ההתבגרות, מה שהופך את הדיון בכיתה לאקטואלי ולרלוונטי לענייני מין, זוגיות, הקמת

מבינים בהוראה

משפחה, פרנסה ומוות. הוא הדין גם באשר לסיפורם של האחים קין והבל, שמעלה את הנושא המורכב של מערכות יחסים במשפחה, העדפת הורים, קנאה ואפליה, וכמובן את חשיבותה של תקשורת בעולם של יצרים ודחפים.

על נח נאמר "צדיק בדורותיו". היגד זה מעלה את מידת היחסיות בשאלת הטוב והרע ואת אפשרות הבחירה בס. עמידה בתנאי לחץ חברתי והדילמות הרלוונטיות לחיי מתבגר עולים היישר מתוך הדיון המקראי.

מפאת קוצר היריעה נסתפק בדוגמאות מתחילת הספר, אך אציין ואומר כי התנ"ך כולו משמש מצע פורה לשאלות פילוסופיות-פסיכולוגיות המעסיקות את בני האדם באשר הם. סיפורי עשירים עד מאוד ומהווים מקור פורה לדיון ערכי חוצה זמן ומקום. שאלות שבין אדם לחברו ובין אדם לסביבתו, בין זוגיות לבדידות, בין שוויון לגזענות, בין מנהיג למונהג, בין גבולות לפריצות ובין שנאת אדם לאהבת האדם.

הרלוונטיות של הסיפורים הקדומים עולה בשיא תקפותה וניצבת איתנה כאשר הנושא הנדון הוא חלק בלתי נפרד מחיי היום-יום של התלמידים. מורה הניצב אל מול כיתה ומאמין ברלוונטיות של המקצוע שבחר עבר כמחצית הדרך אל לבם של תלמידיו. סבורה אני כי תלמידים חשים למן ההתחלה במורה שאוהב את המקצוע שהוא מלמד, ויש באהבה זו היבט מידבק שמשפיע על הסביבה, מורים ותלמידים כאחד.

מאמינה אני כי מורה הניחן בתשוקה זו אף יכול לשמוע את הוויכוח והתהייה, את השאלות וחיבוטי הנפש, עולים בשיחות חולין בבית הספר ואף מחוצה לו. לשמחתי אומר כי תשוקה זו היא חלק בלתי נפרד ממני, ולראיה מצאתי את עצמי מלמדת תנ"ך אף את ההורים שהגיעו לאספת ההורים הראשונה ואף את המורים ביום ההיערכות!

אם כך, מהי תשוקה זו? אדם המרגיש כי הבחירה במקצוע שהוא מלמד דומה לתחושתה של האישה הרואה את פרי עץ הדעת וחושבת לעצמה: "כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֵאֲכָל וְכִי תֵאָנֶה הוּא לְעֵינַיִם וְנִחְמַד הָעֵץ לְהִשְׁכִּיל"; אדם המכיר את הדחף הבלתי נמנע לחלוק זאת עם האחר - "וַתִּקַּח מִפְּרִי וַתֹּאכַל וַתֵּתֶן גַּם לְאִישָׁה עִמָּה וַיֹּאכְלוּ"; ואדם המודע לכוח הגדול המביא עמו שינוי, ככתוב: "וַתִּפְקְחֶנָּה עֵינֵי שָׂנִיָּהֶם". אותו אדם נראה כי דבקה בו תשוקה דיסציפלינרית. ■